

V I Lenin

Död chauvinism och levande socialism

(Hur skall internationalen återupprättas?)

Under de senaste decennierna var den tyska socialdemokratin en förebild för Rysslands socialdemokrati, t o m något mer än för hela världens socialdemokrati. Därför är det begripligt att det inte går att ta medveten, dvs kritisk, ställning till den nu rådande socialpatriotismen eller "socialistiska" chauvinismen utan att på det mest precisa sätt reda ut sin inställning till den tyska socialdemokratin. Vad var den? Vad är den? Vad kommer den att bli?

Den första frågan kan få sitt svar i Karl Kautskys år 1909 utgivna och till många europeiska språk översatta broschyr *Vägen till makten*, den mest enhetliga och för de tyska socialdemokraterna mest fördelaktiga (vad avser de förhoppningar den ingav) redogörelsen för synen på vår epoks uppgifter, författad av den mest auktoritative skribenten inom Andra internationalen. Låt oss utförligare dra oss denna broschyr till minnes; detta är desto nyttigare, ju oftare "de glömda orden" nu skändligen förkastas.

Socialdemokratin är "ett revolutionärt parti" (första satsen i broschyren) inte bara i samma mening som ångmaskinen är revolutionär, utan "dessutom i en annan mening". Den eftersträvar att proletariatet skall erövra den politiska makten, proletariatets diktatur. Kautsky överöste "tvivlarna på revolutionen" med håan och skrev: "Förvisso måste vi vid varje stor rörelse och resning räkna med möjligheten att den slås ner.

En dåre är den, som inför en förestående kamp känner sig säker på att redan ha segern som i en liten ask." Vi vore "direkta förrädare mot vår sak" om vi inte räknade med möjligheten av seger. En revolution i samband med ett krig är möjlig såväl under som efter kriget. Att bestämma exakt när klassmotsättningarnas skärpning kommer att leda till en revolution är omöjligt, men "jag kan helt bestämt hävda, att en revolution som kriget för med sig bryter ut antingen under kriget eller omedelbart efter det": det finns inget banalare än teorin om "ett fredligt inväxande i socialismen". "Det finns inget felaktigare än uppfattningen att insikt om den ekonomiska nödvändigheten betyder en försvagning av viljan." "Viljan som kamplust bestäms 1) av kampens pris, 2) av kraftkänslan, 3) av den verkliga kraften." När man (bl a i Vorwärts) försökte tolka Engels' berömda inledning till *Klasstriderna i Frankrike* som opportunist, blev Engels upprörd och betecknade det som "skändligt" att anta att han var en "fridsam tillbedjare av laglighet till varje pris". "Vi har all anledning anta att vi har trätt in i en period av strider om . . . statsmakten"; dessa strider kan dra ut på tiden i decennier, det vet vi inget om, men de kommer "högst sannolikt att redan inom överskådlig tid medföra betydande maktförskjutningar till proletariatets fördel, om inte rentav till envælde för det i Västeuropa". De revolutionära elementen växer: av Tysklands 10 miljoner väljare år 1895 var 6 miljoner proletärer och 3,5 miljoner hade intresse av privat ägande. År 1907 hade de sistnämndas antal ökat med 0,03 miljoner och de förstnämnda med 1,6 miljoner! Och "takten i framåtskridandet blir i ett slag snabb, när tider av revolutionär jäsning kommer". Klassmotsättningarna mildras inte, utan skärps, dyrtiden ökar och imperialistisk rivalitet och militarism rasar. En "ny tidsålder av revolutioner" närmar sig. Den vansinniga ökningen av skatterna "skulle för länge sedan ha lett till krig såsom det enda alternativet till revolution . . . om inte just detta alternativ, revolution, låg närmare efter ett krig än efter en väpnad fred". "Världskriget rycker nu hotfullt nära", men "kriget betyder revolutionen". Så sent som 1891 kunde Engels frukta en förtidig revolution i Tyskland, men "sedan dess har situationen blivit mycket förändrad". Proletariatet "kan inte längre tala om en *förtidig* [Kautskys kursiv] revolution". Småbourgeoisin är mycket opålitlig och blir allt fientligare mot proletariatet, men i en krisperiod är det möjligt att den "massvis svänger över till oss". Vad det hela gäller är att "social-

demokratin förblir orubblig, konsekvent, oförsonlig”. Otvivelaktigt har vi trätt in i en revolutionär period.

Så skrev Kautsky långt, långt tillbaka i tiden, för hela fem år sedan. Sådan var den tyska socialdemokratin eller rättare sagt lovade den att vara. En sådan socialdemokrati kunde och måste man respektera.

Låt oss se vad denne Kautsky nu skriver. Här följer de viktigaste uttalandena i hans artikel Socialdemokratin i kriget (Die Neue Zeit, nr 1, 2. X, 1914) : ”Vårt parti har diskuterat mycket om medlen och metoderna att förhindra ett hotande krig men däremot mer sällan dryftat frågan hur det bör förhålla sig under ett krig ...” ”Aldrig är en regering så stark, aldrig partierna så svaga som vid ett krigsutbrott.” ”Krigstiden själv är allra minst lämpad för en lugn, otvungen diskussion.” ”Den praktiska frågan ... är: seger eller nederlag för det egna landet.” En överenskommelse mellan partierna i de krigförande länderna om en aktion mot kriget? ”Praktiskt har något sådant ännu aldrig försökts.” En sådan möjlighet ”har vi alltid bestritt”. Differenserna mellan de franska och de tyska socialisterna ligger ”inte i den principiella uppfattningen” (såväl de ena som de andra försvarar forsterlandet) ... Därav följer att ”alla nationers socialdemokrater har lika rätt eller lika plikt att delta i detta försvar: ingen nation får förebrå en annan för detta”... ”Internationalen har brutit samman”? ”Partiet har avstått från att eftertryckligt försvara partiprinciperna under kriget”? (Mehring's ord i samma nummer) En missuppfattning ... Ingen grund för en sådan pessimistisk syn ... Differenserna är på intet sätt principiella ... Enheten i principerna kvarstår ... Att inte underkasta sig krigstidens lagar betyder ”helt enkelt att framkalla förbud mot vår press”. Underkastelse under dessa lagar ”betyder lika litet ett uppgivande av försvaret av partiprinciperna som vår partipress’ liknande arbete under socialistlagens damoklessvärd”.

Vi har med avsikt gett citaten ordagrant, ty det är inte lätt att tro att sådana saker kan ha skrivits. Det är inte lätt att i litteraturen (utom kanske i direkta renegaters ”litteratur”) hitta en sådan självbelåten vulgaritet, en sådan skamlös ... avvikelse från sanningen, sådana fula slingerbultar för att dölja den mest uppenbara förnekelse såväl av socialismen överhuvudtaget som av de klara internationella beslut, som antogs enhälligt (t ex i Stuttgart och särskilt i Basel) just med tanke på ett europeiskt krig av just den nuvarande karaktären! Det skulle vara att ringakta läsaren, om vi tog Kautskys argument ”på allvar” och försökte ”analysera” dem, ty om det europeiska kriget inte har många likheter med en simpel ”liten” judepogrom, så har de ”socialistiska” argumenten till försvar för en medverkan i detta krig fullständig likhet med de ”demokratiska” argumenten till försvar för en medverkan i en judepogrom. Argument till försvar av en pogrom analyserar man inte, man bara hänvisar till dem för att ställa deras upphovsmän vid skampålen inför alla medvetna arbetare.

Men hur har det kunnat hända, undrar läsaren, att en av Andra internationalens största auktoriteter, en skribent, som försvarade de i artikelns början anförda åsikterna, har sjunkit ”djupare än en renegat”? Detta är obegripligt, svarar vi, endast för den som – kanske omedvetet – hyser uppfattningen att egentligen inget särskilt har hänt, att det inte är svårt att låta något vara ”glömt och förlåtet” osv, den som alltså intar renegatens ståndpunkt. Men den, som allvarligt och uppriktigt har företrätt socialistiska övertygelser och delat de i artikelns början redovisade åsikterna, blir inte förvånad över att ”Vorwärts är död” (L Martovs uttryck i Golos i Paris) och att Kautsky är ”död”. Att enskilda personer blir bankrutt i en epok av stora världsomfattande omvälvningar är inget märkvärdigt. Trots sina stora förtjänster har Kautsky aldrig hört till dem som vid stora kriser genast intagit en stridbar marxistisk hållning (kom ihåg hans vinglerier i frågan om millerandismen).

Det är just en sådan epok vi upplever. ”Var så goda och skjut först, herrar borgare!” skrev Engels 1891, då han (helt riktigt) försvarade att vi, revolutionärerna, utnyttjade den borgerliga

legaliteten under epoken av s k fredlig konstitutionell utveckling. Engels' tanke var hur klar som helst: vi, de medvetna arbetarna, kommer att skjuta därnäst, för oss är det gynnsammare att nu för övergången från röstsedel till "skjutning" (dvs inbördeskrig) utnyttja den tid, då bourgeoisin själv bryter sönder den legala bas den har skapat. Och Kautsky uttryckte 1909 alla revolutionära socialdemokraters oomstridda uppfattningar, då han sade att en revolution i Europa nu inte kunde vara *förtidig* och att ett krig betydde revolution.

Men den "fredliga" epokens årtionden har inte gått spårlöst förbi: de har ofrånkomligen gett upphov till opportunism i alla länder och gjort denna dominerande bland parlamentariska, fackliga, journalistiska och andra "ledare". Det finns inget land i Europa där det inte i en eller annan form har pågått en lång och hård kamp mot opportunismen, som hela bourgeoisin har stött på miljoner sätt för att demoralisera och försvaga det revolutionära proletariet. Samme Kautsky skrev för 15 år sedan, i bernsteinismens början, att om opportunismen förvandlades från en stämning till en tendens, så skulle en splittring vara hotande nära. Och här i Ryssland skrev gamla Iskra, som grundlade arbetarklassens socialdemokratiska parti, i nr 2 i början av 1901, i artikeln På 20:e århundradets tröskel, att det 20:e århundradets revolutionära klass (liksom 1700-talets revolutionära klass, bourgeoisin) har sin Gironde och sitt *Berg*.

Det europeiska kriget innebär en väldig historisk kris, upptakten till en ny epok. Liksom varje kris har kriget skärpt djupt dolda motsättningar och fört dem upp till ytan, rivit sönder hyckleriets alla slöjor, kastat undan alla konventioner och krossat de ruttna eller anfräta auktoriteterna. (Härigenom har, inom parentes sagt, alla kriser en välgörande och progressiv inverkan, som endast den "fredliga evolutionens" trögtänkta anhängare inte begriper.) Andra internationalen, som på 25 eller 45 år (beroende på om man räknar från 1870 eller 1889) hunnit uträtta ett ytterst viktigt och nyttigt arbete med att sprida socialismen och genomföra den förberedande, första och enklaste organiseringen av dess krafter, har spelat ut sin historiska roll och dött, besegrad mindre av herrar som von Kluck än av opportunismen. Låt nu de döda begrava sina döda. Låt de tanketomma fjantarna (eller chauvinisternas och opportunisternas intrigerande lakejer) nu "arbeta" på att sammanföra vanderveldarna och Sembat med Kautsky och Haase, som om vi framför oss hade en Ivan Ivanytj, som kallat Ivan Nikiforytj "gåskarl" och av sina vänner måste "knuffas" iväg till antagonisten. En international går inte ut på att personer, som anser det vara verklig internationalism när tyska socialister rättfärdigar den tyska bourgeoisins uppmaning till att skjuta mot franska arbetare och franska socialister på samma sätt rättfärdigar den franska bourgeoisins uppmaning till att skjuta mot tyska arbetare för att "försvara fosterlandet" (!!!), skall sitta vid samma bord och skriva en hycklande och spetsfundig resolution. En international går ut på att personer, som i våra svåra dagar förmår slå vakt om den socialistiska internationalismen i handling, dvs samla sina krafter och "skjuta härnäst" mot regeringarna och de härskande klasserna i deras eget "fosterland", närmar sig varandra (först ideologiskt och därefter, när den tiden kommer, även organisatoriskt). Detta är en besvärlig uppgift, där man måste göra åtskilliga förberedelser och bringa stora offer och inte kommer att klara sig undan bakslag. Men just eftersom arbetet är besvärligt måste det göras endast tillsammans med dem som *vill* göra det utan att vara rädda för att helt bryta med chauvinisterna och socialchauvinismens försvarare.

De som gör mest för att uppriktigt och inte hycklande återupprätta en socialistisk och inte en chauvinistisk international är personer som Pannekoek, som i artikeln Internationalens sammanbrott skrev: "Ledare kanske åter kommer samman efter kriget och försöker limma ihop sprickorna, men någon som helst betydelse har detta inte längre."

Låt oss öppet konstatera fakta: kriget kommer ändå att tvinga oss att göra det, om inte i morgon, så i övermorgon. Det finns tre strömningar inom den internationella socialismen:

1) chauvinisterna, som konsekvent bedriver en opportunistisk politik; 2) opportunismens konsekventa fiender, som i alla länder redan börjar ge sig tillkänna (opportunisterna har mestadels slagit dem grundligt, men ”slagna arméer lär sig bra”) och som är i stånd att bedriva revolutionärt arbete i riktning mot inbördeskrig; 3) villrådigas och vacklande personer, som nu följer opportunisterna i kölvattnet och mest skadar proletariatet genom sina hycklande försök att närpå vetenskapligt och marxistiskt (det är inget skämt!) rättfärdiga opportunismen. Några av dem som håller på att gå under i denna tredje strömning kan räddas och återföras till socialismen, men endast genom en politik som går ut på att ytterst beslutsamt bryta med och avskilja sig från den första strömningen, från alla som är i stånd att rättfärdiga röstningen för krigskrediter, ”försvaret av fosterlandet”, ”underkastelsen under krigstidens lagar”, belåtenheten över legaliteten, avståndstagandet från inbördeskrig. Endast de som bedriver *denna* politik bygger i handling upp en socialistisk international. Vi för vår del kan, efter att ha upprättat förbindelse med centralkommitténs ryska kollegium och med ledande krafter inom Petrograds arbetarrörelse, efter att ha utbytt tankar med dem och konstaterat att det råder solidaritet i det huvudsakliga, såsom centralorganets redaktion förklarar på vårt partis vägnar att endast ett arbete som bedrivs i den riktningen är partiarbete och socialdemokratiskt arbete.

En splittring av den tyska socialdemokratin tycks vara en tanke som alltför mycket skrämmer många genom sin ”ovanlighet”. Men det objektiva läget borgar för att antingen kommer detta ovanliga att ske (Adler och Kautsky förklarade ju på Internationella socialistiska byråns sista sammanträde, i juli 1914, att de inte trodde på underverk och därför inte trodde på ett europeiskt krig!) eller får vi bevittna hur det som en gång var den tyska socialdemokratin plågsamt förmanar. Avslutningsvis vill vi dessutom bara erinra dem, som har en överdriven vana att ”lita” på den (*före detta*) tyska socialdemokratin, om att personer som i många år varit våra motståndare i en rad frågor nu kommit närmare tanken på en sådan klyvning; om att L Martov i Golos har skrivit att ”Vorwärts är död” och ”en socialdemokrati, som tillkännagett att den ger upp klasskampen, skulle göra bäst i att erkänna hur det är och temporärt upplösa sin organisation, slå igen sina pressorgan”; om att Plechanov enligt en redogörelse i Golos har sagt i ett föredrag: ”Jag är stark motståndare till splittring, men om principerna offras för att organisationen skall förbli intakt, så är splittring bättre än falsk enhet.” Plechanov sade detta om de tyska radikalerna: han ser grandet i tyskarnas öga men inte bjälken i sitt eget. Detta är hos honom en individuell säregenhet, som vi alla blivit alltför vana vid under de senaste tio åren av plechanovsk radikalism i teorin och opportunism i praktiken. Men om t o m personer med sådana individuella säregenheter börjar tala om splittring bland tyskarna, så är det ett tidens tecken.

Sotsial-Demokrat nr 35, den 12 december 1914

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 26, s 98-105